

Sygn. akt **I ACa 466/18**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Mariola Głowacka

Sędziowie: SA Ewa Staniszevska /spr./

SO del. Maciej Rozpędowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Z. S.**

przeciwko **J. G.**

o ustalenie

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 22 listopada 2017 r. sygn. akt XVIII C 1831/16

1. zmienia zaskarżony wyrok i:

a) powództwo oddala;

b) zasądza od powoda na rzecz pozwanej 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

3. nakazuje ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) 7.500 zł tytułem zwrotu zaliczkowo poniesionej przez Skarb Państwa opłaty od apelacji.

Ewa Staniszevska Mariola Głowacka Maciej Rozpędowski

--	--	--

I A Ca 466/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 listopada 2017 roku Sąd Okręgowy w Poznaniu ustalił, że nieważne jest oświadczenie woli złożone przez powoda, a znajdujące się w umowie darowizny z dnia 13 kwietnia 2006 roku, zawartej w formie aktu notarialnego przed notariuszem W. S. nr rep. (...) co do przeniesienia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w P. na osiedlu (...) na rzecz pozwanej, jako złożone dla pozorów. Nadto Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 11.631,73 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższy wyrok zaskarżyła pozwana zarzucając :

- naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 189 k.p.c. poprzez błędne uznanie, że powodowi przysługiwał w niniejszym postępowaniu interes prawny w ustaleniu, że to jego oświadczenie woli zawarte w umowie darowizny z dnia 13 kwietnia 2006 roku, Rep. (...), podpisanej przed notariuszem W. S., jest nieważne, jako złożone dla pozorów, podczas gdy żądać ustalenia przez sąd można jedynie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, a oświadczenie woli jest zachowaniem zmierzającym do wywołania skutku w postaci powstania, zmiany lub ustania stosunku prawnego, nie jest zatem uzasadnione żądanie ustalenia nieważności oświadczenia woli, a co miało wpływ na treść orzeczenia, co doprowadziło w konsekwencji do takiego ustalenia;

a w przypadku nieuwzględnienia powyższego zarzucam:

- naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 189 k.p.c. poprzez błędne uznanie, że powodowi przysługiwał w niniejszym postępowaniu interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności oświadczenia woli, w sytuacji gdy przysługiwało mu powództwo dalej idące oparte na art. 10 u.k.w.h., a co doprowadziło do uwzględnienia powództwa i ustalenia powyższej okoliczności, tym bardziej że uzyskanie przedmiotowego orzeczenia nie jest orzeczeniem wykazującym niezgodność, o której mowa w art. 31 ust. 2 u.k.w.h., co w dalszej kolejności prowadzić musiałyby do wytoczenia kolejnego powództwa, tylko na użytek postępowania wieczystoksięgowego.

Mając powyższe na uwadze wniosła o:

a/ zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa;

b/ zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w postępowaniu przed Sądem I instancji oraz

w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Na wstępie wskazać należy, że zgodnie z art. 387 § 2 ze zn.1 k.p.c. uzasadnienie Sądu II instancji zawierać będzie jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów.

Sąd II instancji nie przeprowadził bowiem postępowania dowodowego ani nie zmienił ustaleń faktycznych Sądu I instancji uznając je za prawidłowe, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń.

Nie zasługiwał na podzielenie zarzut naruszenia art. 10 ustawy o księgach wieczystych. W tym względzie Sąd Apelacyjny w pełni podziela rozważania i wyprowadzoną na ich podstawie ocenę prawną Sądu I instancji. Co do zasady, w realiach rozpatrywanej sprawy, w której istotny był dla powoda także okres czasu występowania niezgodności stanu prawnego nieruchomości ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, roszczenie z art. 10 u.k.w.h. nie zaspakajało jego interesu prawnego. Zważyć bowiem należy, że powództwo z art. 10 u.k.w.h. służy tylko uzgodnieniu treści księgi wieczystej

z rzeczywistym stanem prawnym aktualnym (!) na dzień orzekania. Przywołane na uzasadnienie tego zarzutu argumenty odwołujące się treści zgłoszonego przez powoda żądania, w istocie dotyczą zarzutu naruszenia art.189 k.p.c. tj. braku interesu prawnego w uzyskaniu wyroku o żądanej przez powoda treści.

Sąd Apelacyjny uznał natomiast za uzasadniony zarzut naruszenia art.189 k.p.c.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Słusznie więc skarżąca podniosła, że w drodze powództwa o ustalenie można dochodzić jedynie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, a nie faktu. Orzeczenie na podstawie art. 189 k.p.c. nie służy poszukiwaniu dowodu. Jego celem jest definitywne zakończenie sporu przez usunięcie niepewności co do stanu prawnego czy stosunku prawnego.

Tymczasem powód domagał się ustalenia faktu w postaci pozorności swojego oświadczenia woli wyrażonego w umowie z dnia 13 kwietnia 2006 roku.

Oświadczenie woli o określonej treści jest bowiem faktem, podobnie jak pozorność tego oświadczenia. Co więcej pozorność całej umowy jest okolicznością faktyczną podlegającą ustaleniu przez sądy merytoryczne. To ustalenie daje dopiero podstawy faktyczne do wyprowadzenia oceny o nieistnieniu prawa czy stosunku prawnego.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd I instancji dostrzegł, iż powód domaga się ustalenia faktu jednak uznał, że chodzi o fakt prawotwórczy, którego ustalenie przesądzi o nieważności umowy darowizny.

W orzecznictwie i doktrynie dopuszcza się możliwość ustalenia na podstawie art. 189 k.p.c. faktu mającego charakter prawotwórczy tj. takiego którego ustalenie przesądza

o ustaleniu prawa lub stosunku prawnego. Dopuszczono więc możliwość czynienia ustaleń co do oświadczeń woli wyrażonych np. w treści przydziału lokalu spółdzielczego czy w umowie wzajemnie obowiązującej, gdyż takie ustalenie przesądzało już o treści stosunku prawnego stron (zakresu jego istnienia albo nieistnienia).

Wbrew stanowisku Sądu I instancji taka sytuacja nie zachodziła w niniejszej sprawie.

Sąd I instancji orzekając stosownie do art. 321 k.p.c. w granicach zgłoszonego żądania ustalił jedynie, że oświadczenie woli powoda zostało złożone dla pozorów. Ustalenie tego faktu nie ma charakteru prawotwórczego w świetle art. 888 § 1 k.c. i art. 83 § 1 k.c.

Umowa darowizny z art. 888 § 1 k.c. jest umową dwustronną. Z kolei zgodnie z art. 83 § 1 zd. 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Umknęło uwadze Sądu I instancji, że dla przyjęcia nieważności umowy z powodu jej pozorności konieczne jest nie tylko ustalenie pozorności oświadczenia jednej strony umowy, ale również ustalenie, że zostało ono złożone za zgodą drugiej strony umowy. Samo więc ustalenie, że oświadczenie woli powoda zostało złożone dla pozorów nie implikuje jeszcze w świetle przesłanek z art. 83 § 1 k.c. ustalenia o nieważności umowy darowizny. Dodać przy tym należy, że treść rozstrzygnięcia sądu wyznacza treść wyroku a nie przedstawione w jego uzasadnieniu motywy rozstrzygnięcia.

W konsekwencji przyjęć też należało, że powód nie miał interesu prawnego

w domaganiu się ustalenia pozorności swojego oświadczenia woli, skoro takiej treści wyrok nie mógł jednocześnie definitywnie usunąć niepewności co do stanu prawnego, a nadto przysługuje mu dalej idące żądanie w postaci ustalenia nieważności umowy darowizny.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił jako bezzasadne oraz odpowiednio do zmienionego wyniku procesu zasądził na podstawie art.98 par.1 i 3 k.p.c. od powoda na rzecz pozwanej koszty procesu w postaci wynagrodzenia jej pełnomocnika procesowego.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Mariola Głowacka Ewa Staniszewska Maciej Rozpędowski